VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

21.9.2015 Dnro 64/61/15

Eduskunta
Lakivaliokunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Hallituksen esitys (HE 289/2014 vp) Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntöön vuonna 2010 Kampalan tarkistuskonferenssissa tehtyjen muutosten hyväksymisestä sekä laeiksi muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta sekä rikoslain ja pakkokeinolain muuttamisesta

Pyydettynä lausuntona Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää seuraavaa.

Lakivaliokunnassa 13.1.2015 käydyn asiantuntijakuulemisen yhteydessä esiin nousseisiin kysymyksiin on ulkoasiainministeriön ja oikeusministeriön jatkovalmistelussa saatu lisää valaisevaa taustatietoa ja oikeudellista argumentaatiota, joka on hyödyllistä asian etenemisen kannalta. Ulkoasianministeriön 9.9.2015 päivätyssä lausunnossa käsitellään mm. niitä asioita, jotka herättivät laajaa keskustelua, kun valtiot neuvottelivat hyökkäysrikoksen liittämisestä Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntöön. Esimerkiksi hyökkäysrikoksen tunnusmerkistö ja kysymys siitä, ketkä voivat syyllistyä ao. rikokseen, ovat puhuttaneet kansallisessa valmistelussa ja ne puhuttivat myös neuvotteluissa. Ulkoasianministeriön lausunto antaa lisävalaistusta siitä, miksi neuvotteluissa päädyttiin näiltä osin tiettyihin lopputuloksiin.

Ulkoasiainministeriön ja oikeusministeriön yhteisessä 9.9.2015 päivätyssä muistiossa käydään ansiokkaasti läpi lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä kritiikkiä ja kysymyksiä herättäneitä hallituksen esityksen kohtia ja perustellaan jatkovalmistelun lopputulosta.

Yhdyn viimeksi mainitussa muistiossa kohdassa 2 esitettyyn argumentaatioon hyökkäysrikoskriminalisoinnin henkilöllisestä ulottuvuudesta. Muistio tuo monelta osin kaivattuja lisäperusteluja. Erityisesti todettakoon, että lainkäyttäjän kannalta on tärkeää mieltää, että vastuuseen joutuminen hyökkäysrikoksen tekijänä edellyttää niin muodollisen aseman kuin tosiasiallisen määräysvallan näyttämistä. Tämä vaatii rikoksen tutkinnalta erityistä valppautta, koska käytännössä on muodollisen aseman osoittaminen todennäköisesti helpompaa kuin oikeudellisten relevanttien seikkojen näyttäminen tosiasiallisen määräysvallan käyttämisestä. Yllyttäjää ja avunantajaa koskevan vastuun rajoittaminen Rooman perussäännön mukaisesti johtohenkilöihin on perusteltu, vaikka

Käyntiosoite Albertinkatu 25 A 00180 Helsinki
Postiosoite PL 333 00181 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

kriminalisoinnin ulkopuolelle saattaisi näin jäädä henkilöitä, jotka kuitenkin toimisivat rikoksen toteuttamisessa merkittävällä tavalla, mutta eivät kuulu johtohenkilöihin. Tilanteesta riippuen on kuitenkin hyvin mahdollista, että heidän toimensa täyttävät jonkun muun rikoksen tunnusmerkistön, mitä kautta heidän tekonsa saattavat tulla rikosoikeudellisesti arvioitaviksi.

Kuten Valtakunnansyyttäjänviraston 12.1.2015 lausunnossa on tuotu esille, on täysin mahdollista, että Suomeen voi asettua henkilö, jonka perustellusti voidaan epäillä syyllistyneen hyökkäysrikokseen Suomen ulkopuolella. Ilman universaalitoimivallan ulottamista hyökkäysrikokseen, sanottu teko jää rikosvastuun toteutumisen ulkopuolelle. Koska mainitun periaatteen ulottaminen hyökkäysrikokseen on kansainvälisoikeudellisesti epäselvää ministeriöiden muistiossa esiintuomien syiden vuoksi, pidän hyväksyttävänä, että hyökkäysrikos jää sanotun toimivallan ulkopuolelle.

Valtakunnansyyttäjänviraston aiemmassa lausunnossa nostettiin esille kysymys kyberhyökkäyksen nimenomaisesta sisällyttämisestä hyökkäysrikoksen tunnusmerkistöön kriminalisoinnin eksaktiuden, ennustettavuuden ja laillisuusperiaatteen vaatimuksen näkökulmasta. Ministeriöiden muistiossa pohditaan tätä kysymystä monipuolisesti. Siinä todetaan muun muassa, että kyberhyökkäys voi seurauksiltaan olla kansainvälisen oikeuden kieltämää aseellista voimankäyttöä. Koska hyökkäysteko ei kuitenkaan ole riippuvainen käytetystä aseesta, hyväksyn hallituksen esityksen kannan siitä, ettei hyökkäysrikoksen tunnusmerkistössä ole tarpeen erikseen mainita tietoverkon avulla toteutettua hyökkäystä.

Valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen

Valtionsyyttäjä Raija Toiviainen

Käyntiosoite Albertinkatu 25 A 00180 Helsinki
Postiosoite PL 333 00181 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi